

Vì sao Phan Châu Trinh phó thác "đời sống" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

Năm 1922, đời với nhóm Ngũ Long, có hai số kiện quan trọng xảy ra:

Phan Châu Trinh

Phan Châu Trinh gửi thư ngỏ cho Nguyễn Ái Quốc và ông gặp Nguyễn Văn Vĩnh và Phạm Quỳnh tại Pháp. Hai số kiện này chứng tỏ Phan Châu Trinh sẵn lòng và nỗ lực, dù không tùy thuộc vào Nguyễn Tất Thành, và tìm kiếm đường thu nhập cá nhân bằng nghề viết chữ trong ôn hòa như Nguyễn Văn Vĩnh, Phạm Quỳnh. Về thời Sài Gòn năm 1925, Phan Châu Trinh gửi gắm "đời sống" cho Phan Khôi.

Năm 1922 là năm bùng nổ, đánh dấu sự ngộ ngộ của nhóm Ngũ Long: Bắt đầu với nỗ lực tranh đấu. Người đi đầu tiên là Nguyễn An Ninh. Về bối cảnh chung, 1922 có một số số kiện xảy ra: Hội chợ đấu xảo được tổ chức ở Marseille.

Đầu năm 1922, Phan Châu Trinh xuống Marseille để làm việc tại hội chợ. Nguyễn Văn Vĩnh, Phạm Quỳnh, Phạm Duy Tân, đến thăm các nhà văn nhà báo Bắc Kỳ sang đấu đấu xảo.

Tháng 2/1922, Phan Châu Trinh gửi thư ngỏ cho Nguyễn Ái Quốc.

Vì sao Phan Châu Trinh phó thác "đi sứ" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

Tháng 5/ 1922, Phan Châu Trinh gặp các nhà trí thức sang Pháp để hỏi chuyện.

Tháng 6/1922, Vua Khải Định mời Phan tại Pháp. Một phong trào bài xích nhà vua nổi lên với Thuyết điếu u thần của Phan Châu Trinh (kêu tẩy tủy của vua Khải Định) với các bài báo và vở kịch Dragon de bambou (Rồng tre) (1) ký tên Nguyễn Ái Quốc.

Nhóm Ngũ Long để xích vua Khải Định là lẽ tất nhiên, tuy vậy vẫn có hại quá đáng vì sức thực thì nhà vua cũng không còn quyền hành gì cả. Nhưng có hai sự kiện đáng chú ý hơn là việc:

1- Phan Châu Trinh viết bức thư gửi Nguyễn Ái Quốc để ngày 18/2/1922.

2- Phan Châu Trinh gặp Nguyễn Văn Vĩnh và Phạm Quỳnh.

I- Lá thư gửi của Phan Châu Trinh gửi Nguyễn Ái Quốc

Trước hết, tại sao Phan Châu Trinh lại gửi cho Nguyễn Ái Quốc, mà không gửi cho Nguyễn Tất Thành? Dù ông thừa biết Nguyễn Tất Thành không phải là tác giả nhưng bài ký tên Nguyễn Ái Quốc.

Lý do nằm trong nội dung lá thư: Phan Châu Trinh viết chung cho các tác giả ký tên Nguyễn Ái Quốc và có đoạn viết riêng cho Nguyễn Tất Thành, người chính thức nhận tên Nguyễn Ái Quốc.

Khi nhận các tác giả viết bài ký tên Nguyễn Ái Quốc, ông viết:

"Thực trạng dân tình thái bên nhà, bên mình biết rõ, bấy lâu nay, bên mình ở bên này có đăng báo chống, hô hào các hàng người Pháp có lòng tâm ngõ hầu giúp người An Nam đánh đuổi người áp chế, nhưng kẻ thù chúng ta là bao. Cái khát vọng bình đẳng, tự do, bác ái mà ông Montesquieu, ông La Thoa [Rousseau] khi xưa chúng ta học nhào trên đầu An Nam mình" (Theo biên dịch của Hoàng Xuân Hãn, in trong cuốn Những hoạt động của Phan Châu Trinh tại Pháp 1911/1925 của Thu Trang, Đông Nam Á 1983 trang 135-140).

Trong một đoạn khác, ông viết:

Vì sao Phan Châu Trinh phớt lờ "đội sổ" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

"B&y lâu nay, tôi cùng anh và Phan [Văn Tr&ng] đàm đ&o nhi&u vi&c, mãi t&i bây gi& anh cũng không &a cái ph&ng pháp khai dân trí, ch&n dân khí, h&u dân sinh c&a tôi. Còn tôi th&i l&i không thích cái ph&ng pháp ng&a ng&a chiêu hi&n, đ&i th&i đ&t n&i [ng&i ngoài đ&i th&i] c&a anh và c& cái đ&ng lý thuy&t thâm nhân tâm c&a Phan. B&i ph&ng pháp b&t hoà mà anh đã nói v&i anh Phan là tôi là h&ng h&nh, th& c&u. Cái đ&u anh gán cho tôi đó, tôi ch&ng gi&n tý nào c&, b&i vì suy ra thì tôi đã th&y r&ng: Tôi đ&c ch& Pháp b&p b&, nên không am t&ng h&t sách v& & cái đ&t văn minh này. Cái đó tôi đã thua anh xa l&m, đ&ng nói gì đ& v&i anh Phan."

Tuy Tây H& dùng ch& anh, nh&ng l&i nh&n v&n h&ng v& c& ba ng&i tr& Ninh, Truy&n và Thành (hai ông Phan cùng th& h&), ông trách h& dám coi ông là h&nh, th& c&u, và h&ng v& T&t Thành, còn có ý m&a mai: Tôi đ&c ch& Pháp b&p b&, nên không am t&ng h&t sách v& & cái đ&t văn minh này. Cái đó tôi đã thua anh xa l&m, đ&ng nói gì đ& v&i anh Phan."

R&i ông ti&p t&c m&ng m& l&i vi&t báo ti&ng Tây: "Tôi coi l&i &y phí công mà thôi. B&i vì, qu&c dân đ&ng bào m&y ai bi&t ch& Tây, ch& qu&c ng&, c&m t& báo mà đ&c n&i".

Và ông kiên quy&t tr& v& v&i ch& tr&ng c&a mình: "Theo ý tôi thì mình mà h&c h&i lý thuy&t hay, ph&ng pháp t&t, tóm thâu đ&c ch& nghĩa, có chí m&u c&u l&i quy&n cho qu&c dân, đ&ng bào thì đ&ng có dùng cái l&i n&ng nấu ngo&i bang đ& rung chuông gõ tr&ng, mà ph&i tr& v& &n nấu trong thôn dã, hô hào qu&c dân đ&ng bào, đ&ng tâm hi&p l&c đánh đ& c&ng quy&n áp ch&, &t là thành công. Anh không nghe l&i tôi nói, anh & hoài bên này, c& cái l&i đó thì tài năng c&a anh khác gì công dã tràng".

Đ&nh riêng Nguy&n T&t Thành, ông nh&n m&nh nh&ng đ&im sau đây:

"Tôi bi&t anh h&p th& đ&c cái ch& nghĩa c&a ông Mã Kh&c T& [Karl Marx] ông Lý Ninh [Lénine] nên tôi cũng đem chuy&n hai ông &y mà gi&ng đ&n cho anh rõ". R&i ông k& l&i vi&c c& Karl Marx l&n Lénine đ&u có m&t th&i b& đ&i ra n&c ngoài, nh&ng sau đó h& đ&u tìm cách tr& v& n&c đ& tranh đ&u và ông k&t luận: "C& xem hai ông Mã, Lý mà anh tôn th& ch& nghĩa, có ông nào dùng cái l&i n&ng nấu đ&t ng&i mà làm qu&c s& cho mình, nh& anh đâu? B&i v&y, qu& nh& anh tôn th& lý thuy&t hai ông &y thì anh nghe tôi mà v& qu&ng cáo cho qu&c dân đ&ng bào."

R&i ông nói v& nh&ng hình ph&t dành cho đ&ng l&i b&o đ&ng: "Ông Đ& Thám b& bêu đ&u gi&a ch&, Ông Phan Đình Phùng b& đào m& ném xu&ng sông, ông Hàm Nghi, Duy Tân, Th& Khoa Huân b& đ&y bi&t x& và nhi&u không k& xi&t s& đ&u r&i máu ch&y".

Cu&i cùng ông khuyên T&t Thành nên v& n&c đ& "m&u đ& đ&i s&".

Vì sao Phan Châu Trinh phớt lờ "đội sổ" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

Lá thư này, chắc Phan Châu Trinh đã đưa cho Nguyễn Văn Vĩnh một bản để dịch sang tiếng Pháp vì chúng tôi thấy bản tiếng Pháp và bản dịch ra quốc ngữ (tên bản tiếng Pháp) trong tập tài liệu của đề Kßm 115 ngày sinh ông Nguyễn Văn Vĩnh, do gia đình ông hành năm 1997. Bản dịch được trích dẫn trên đây là bản dịch của Hoàng Xuân Hãn do Thu Trang tìm thấy trong hồ sơ mật thám, và theo Hoàng Xuân Hãn thì đây cũng chắc là một bản chép lại.

Lá thư này rất quan trọng, vì nó xác định những điểm khác biệt giữa tiếng trong nhóm Ngũ Long do chính ngòi bút của Phan Châu Trinh viết ra:

1- Phan Châu Trinh không đồng ý với những lời tranh đấu của nhóm Tây học: theo ông, việc viết các bài báo tiếng Pháp để kích thích dân trên báo Pháp là vô ích. Tiếng tiếng của Rousseau và Montesquieu không thể đem đến cho dân Việt Nam.

2- Ông xác định một lý tưởng của những pháptranh đấu của ông: khai dân trí, chấn dân khí, hậu dân sinh.

3- Ông chỉ ra cách mạng bạo động và kêu gọi với những tranh đấu bất bạo động.

Xin nhắc lại: Con đường đấu tranh chung của nhóm Ngũ Long là đưa Pháp, giành được lập và dân chủ hoá đất nước. Nhưng họ khác nhau về cách thức hiện các mục đích này :

- Phan Văn Trßng, Nguyễn An Ninh và Nguyễn Thß Truyßn, chỉ trßng dùng ngòi bút (tiếng Pháp) để đấu tranh trên đất Pháp (và sau này trên đất Việt), với chủ trương của chính quyền thực dân, đánh động người Pháp dân chủ, để họ bãi bỏ chế độ thực dân.

- Phan Châu Trinh viết nhiều kiến nghị cho toàn quyền Albert Sarraut, yêu cầu thay đổi chính sách cai trị.

- Nguyễn Tất Thành chỉ trßng cách mạng bạo động theo con đường cộng sản.

Trong ba điểm chính mà Phan Châu Trinh nêu ra trong lá thư gửi Nguyễn Ái Quốc, chỉ có điểm thứ nhất là hoàn toàn khác biệt với những lời của nhóm Tây học: Họ chỉ trßng với chủ trương của thực dân trên báo, tìm sự hưởng ứng của người Pháp dân chủ, để những Pháp bãi bỏ chế độ thực dân; nhưng Phan Châu Trinh lại cho rằng cách này vô ích. Ngược lại Phan Văn Trßng cho rằng việc Phan Châu Trinh viết thư yêu cầu toàn quyền và chính quyền thực dân thay đổi chính sách là vô ích.

Vì sao Phan Châu Trinh phó thác "đi sứ" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

Còn hai đi&m sau, khai dân trí, ch&n dân khí, h&u dân sinh và v& n&&c tranh đ&u b&t b&o đ&ng c&a Phan, đ&u đ&&c s& h&&ng &ng c&a Tr&&ng, Ninh và Truy&n. Có th& b&n ng&&i đã bàn b&c v&i nhau đ& thành l&p k& ho&ch "Ngũ Long t& kh&i". Duy Nguy&n T&t Thành hành đ&ng khác.

Phan Châu Trinh công b& th& ng& tháng 2/1922. Nguy&n An Ninh là ng&&i v& n&&c đ&u tiên, mùa thu 1922. Ra báo La cloche f&lée ngày 10/12/23. Phan Văn Tr&&ng v& t&i Sài Gòn ngày 21/1/1924. Năm 1924, Ninh sang Pháp & l&i kho&ng m&t năm và đón Phan Châu Trinh v& n&&c tháng 6/1925. Năm 1927, Ninh l&i sang Pháp, lo li&u mua vé tàu cho gia đình Nguy&n Th& Truy&n v& n&&c.

V&y ch&&ng trình "Ngũ Long t& kh&i" mà Phan Châu Trinh đ& x&&ng, đã đ&&c nhóm Tây h&c th&c hi&n. Dĩ nhiên là h& không làm theo cách c&a Tây H& mà làm theo cách c&a h&: Đem t& t&&ng t& do dân ch& c&a Pháp v& truy&n bá t&i Vi&t Nam và ch&ng th&c dân b&ng báo ti&ng Pháp trên đ&t Vi&t. Nguy&n An Ninh là ng&&i "theo sát" nguy&n &&c v& n&&c tranh đ&u trong lòng dân t&c c&a Phan Châu Trinh. Nguy&n Th& Truy&n khi b& báo Le Paria đ& làm báo Vi&t Nam H&n, có th& đã nghe l&i Phan Châu Trinh.

Các s& ki&n này đ&&c H& H&u T&&ng ghi l&i trong h&i ký, nh& sau:

"Theo l&i c& Phan Văn Tr&&ng thu&t l&i, thì năm 1922, khi Nguy&n An Ninh s&p s&a v& nhà mà sáng l&p t& báo La Cloche f&lée, thì c& Phan Châu Trinh có đ&a ra m&t phân công, g&i là "ngũ long t& kh&i". T&i quê nhà, b&u không khí th&c dân và phong ki&n còn quá n&ng, Ninh lãnh s& m&ng đem t& t&&ng dân quy&n c&a Pháp ra mà "dĩ di đ&i t di". Nên chi báo c&a Ninh nêu lên đ&&ng l&i là "c& quan tuyên truy&n cho t& t&&ng Pháp" (organe de propagande des idées françaises).(...) Còn hai c& Phan thì ch& Ninh xung phong, đ&n đ&p ch&ng gai bên nhà, hai c& s& v& góp s&c mà ti&n lên gây m&t phong trào dân ch&. Nh&ng mà theo k& ho&ch n&y, phân ra thì có, mà t& l&i thì ch&a. Năm 1925, qu& Ninh có r&&c hai c& Phan v& x&. Nh&ng sang năm 1926, c& Tây H& l&i tr&n, Ninh lo t& ch&c qu&n chúng, giao cho c& Tr&&ng đ&ng mũi ch&u sào t& L'Annam. R&i Ninh vào tù, c& Tr&&ng ba chìm b&y n&i, b& án tù, sang Paris ch&u vào khám.Còn T&t Thành mang tên chung là Nguy&n Ái Qu&c, theo c&ng s&n luôn, m&t đ& không tr& l&i.

Nguy&n Th& Truy&n vào đ&ng c&ng s&n Pháp, m&&n ph&&ng ti&n mà thành l&p Vi&t Nam H&n, sau đ&i l&i là H&n Vi&t nam, r&i Ph&c Qu&c... " (H& H&u T&&ng, 41 năm làm báo, Đông Nam Á, Paris, 1984, trang 24-25).

II - Phan Châu Trinh g&p Nguy&n Văn Vĩnh và Ph&m Qu&nh t&i Pháp năm 1922

H&i ch& đ&u x&o & Marseille là c& h&i đ& Phan Châu Trinh hành đ&ng. Ông xu&ng Marseille đ&u năm 1922, đ& làm vi&c và cũng đ& ti&p xúc v&i nh&ng ng&&i Vi&t sang Pháp đ& đ&u x&o. Quan

Vì sao Phan Châu Trinh phó thác "đời sống" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

trở nên nổi bật là những buổi gặp gỡ giữa Phan Châu Trinh và Nguyễn Văn Vĩnh, Phạm Quỳnh. Qua những tài liệu được biết, thì ít nhất có hai lần: một lần ở Marseille và một lần tại Paris.

1- Theo một mặt báo ghi ở vở số An Ninh Marseille ngày 11/5/1922, có cuộc gặp gỡ giữa ba người: Phan Châu Trinh, Nguyễn Văn Vĩnh và Phạm Quỳnh. Trong cuộc họp này, Phan Châu Trinh nêu ý muốn lập tổ Nam triêu, lập Quốc hội An Nam với các dân biểu để cai trị cùng với chính phủ Pháp. Nhưng Nguyễn Văn Vĩnh khuyên không nên, vì người trí thức và người dân vẫn còn gần bó với nền quân chủ. Với vua nước Nam không giống như vua Louis 14 hay 16 của Pháp đã áp bức làm khổ dân; và người dân An Nam cũng chưa đến trình độ để sống quy định Quốc hội. Phải chờ. Phạm Quỳnh và Nguyễn Văn Vĩnh nói suy nghĩ xem có thể đóng góp gì cho công trình hành động của Phan Châu Trinh. (Theo Thu Trang, Những hoạt động của Phan Châu Trinh tại Pháp 1911/1925, Đông Nam Á 1983, trang 160).

2- Một buổi họp mặt khác, được ông Lê Thanh Cảnh ghi lại trong tập Ký ức về những Quốc hội (có lẽ đây là nơi sản sinh ra Hội Ái Hữu Cựu Học Sinh Quốc Hội), và in lại trong tập tài liệu tựa đề Kỷ niệm 115 ngày sinh ông Nguyễn Văn Vĩnh, do gia đình in hành năm 1997, tập III, trang 21. Rồi thì người biên tập không ghi rõ người tham khảo: nơi sản sinh, năm tháng nào v.v... Tuy nhiên, nếu dựa vào mục lục "câu chuyện năm mươi năm trước" mà tác giả ghi trong "Lời ngỏ và viết", thì có thể đoán bài này được viết vào khoảng 1970-1975 ở trong Nam, vì tác giả dùng hai chữ "anh Quốc" rất tự nhiên.

Đến khi tựa đề "Thăm đi tìm một tập truyện tranh đấu cho dân tộc Việt nam", truyện của ông Lê Thanh Cảnh thuật lại buổi họp mặt: Nhân dịp phái đoàn Nam triêu đi dự cuộc triển lãm do Pháp Quốc Sở Đưa ra tổ chức tại Ba Lê "Ô. Truyện được nói khêu vào tai tôi, báo hai anh em chúng mình mời bạn của Phạm Quỳnh, Nguyễn Văn Vĩnh, Trần Ngọc Thiệu, Cao Văn Sơn đến chơi hôm nay dùng cơm tại khách sạn Montparnasse. Chúng tôi nhân mời thêm cả Phan Tây Hồ, anh Quốc, và chúng tôi Trần Hữu Thước và ông Hồ Đức Long".

Đáng chú ý nhất là đoán tác giả ghi lại cuộc tranh luận giữa năm nhân vật: Phan Châu Trinh, Nguyễn Ái Quốc, Cao Văn Sơn, Phạm Quỳnh và Nguyễn Văn Vĩnh. Chúng tôi trích lại những đoán chính, lược qua ý kiến Phan Châu Trinh (giống như những người đã viết trong thời gian NAQ) mà chú trọng vào ý kiến những người khác:

"Cả Tây Hồ bắt đầu nói: Tôi đã gặp Nguyễn Ái Quốc từ 10 năm trước đây mà tôi thấy anh chỉ truyện cách mệnh triết lý quá táo bạo nên tôi không thể theo anh được, và anh cũng không chấp nhận được lý của tôi. (...)

Anh Quốc tiếp lời: May hôm nay anh Cảnh qua đây có tiếp xúc với tôi và có nói cho tôi một câu của một nhà cách mạng [Cao] Vân: Nếu cuộc khai nghĩa của vua Duy Tân thành công thì sau này việc đầu tiên của chúng ta sẽ làm là viết cho Việt Nam không phải là "Tuốt" một bên, mà phải viết cho Việt là Phái Việt, "Riêu Búa", mới khiến toàn dân sống nghiễm nhiên cách mệnh. Sẽ đi tới chỗ truyện cách mệnh triết lý đó là xưa nay muốn giành được lập cho quốc và dân tộc thì không

thế nào ngã tay xin ai đỡ c mà phải dùng sức m nh nh c Tr n Cao Vân đã nói là phải dùng BÚA RÌU.

Ô. Nguyễn Văn Vĩnh c&p l i ngay, đã bệnh v&c ch& tr&ng c&a mình và cũng đ& giác ng& anh Quốc - Tôi đã t&ng đ&ng trong hàng ngũ Đông Kinh Nghĩa Th&c cùng các b&c t i n b&i và r&t đau đ&n th&y hàng ngũ l n l&t tan rã và h&u h&t ph&n t& u tú chi&n sĩ qu&c gia b& tiêu di&t: H&t phong trào Đông Kinh Nghĩa Th&c, đ&n chi&n khu Yên Th&c c&a Đ& Thám & B&c, r&i đ&n v& xin thu& & mi&n Trung... (...) Bao nhiêu chi&n sĩ đ&u g&c ngã ho&c còn v&t v&ng s&ng & Côn Đ&o, Thái Nguyên, Lao B&o hay Banmethu&t. B&o đ&ng nh& anh Quốc nói là th&m nguy! (...) S& dĩ tôi theo l&p tr&ng TR&C TR& (administration directe) là kinh nghi&m cho tôi th&y Nam K& tr&c tr& t i n b& quá xa h&n Trung B&c. Mà B&c K& nh& ch& đ& m&p m&, n&a B&o H& n&a Tr&c Tr& (không công khai) mà còn h&n Trung K& quá xa. (...). C& tr&c tr& cái đã r&i sau khi đ&c khai hoá theo đà t i n b& thì t&c kh&c dân chúng t& có s&c m nh mà tr&i đ&u lên. Nói Tr&c tr& tôi ch&ng khi nào ch&u giao n&c Nam cho Tây đâu. Quá kh& đ&ng l&i tranh đ&u c&a tôi, cu&c đ&i thi&u th&n c&a tôi đã hùng h&n b&o đ&m cho l&i nói c&a tôi hôm nay.

Ô. Phạm Quỳnh t i p: Có l& ngay trong t i c này tôi đã th&y có r&t nhi&u l&p tr&ng tranh đ&u ch&ng l&i ch& thuy&t mà tôi hoài bão: "QUÂN CH& L&P H&N". Nói đ&n quân ch& thì ph&n đông t& v& lo s& ch& đ& chuyên ch&. Nh&ng xin đ&ng bào tr&ng m&t nhìn hai n&c Anh và Nh&t. V&i n&n Quân ch& h& đã văn minh t&t m&c và dân ch& còn h&n các n&n dân ch& c&ng hoà khác nhi&u l&m. (...) Vua ch& là ng& i đ&ng lên "th&a hành" b&n hi&n pháp mà chính nhân dân toàn qu&c đ&c tri&u t&p đ& th&o và quy&t đ&nh (...)"

Sau l&i Phạm Quỳnh bi&n h& cho ch& đ& quân ch& l&p hi&n, đ&n l&i Cao Văn S&n bi&n h& cho v&c dùng văn minh Tây ph&ng đ& t i n hành dân ch&; và nhìn nh&n r&ng & Nam K& đ&ng bào t i n b& h&n nên th&c dân không dám ăn hi&p nh& & Trung và B&c. Ông Lê Thanh C&nh vi&t t i p:

"Tôi kh&n kho&n xin quý c& là b&c t i n b&i nên th&o lu&n ngay m&t k& ho&ch hay h& th&ng nào đ& làm v&c cho có hi&u qu& v& sau.

Anh Quốc nóng n&y b&o ngay: Thì xin Chú nói ngay ý ki&n c&a Chú ra.

Tôi t i p l&i: Cũng nh& anh đã tr& l&i cho c& Phan m&y hôm tr& c đây, tôi mu&n nghe ngóng t&t c& đ& sau này áp đ&ng m&t ch& nghi& th&c t i n, l&y Văn hóa Vi&t Nam làm g&c. Có th& m&i h&p v&i tính tình dân t&c Vi&t Nam: Hành đ&ng gì bây gi& là th&t b&i ngay, mà cũng nh& c& Phan Tây H& đã tr&nh tr&ng c&nh cáo hai anh em chúng tôi m&y k& g&p g& tr& c đây, mà tôi r&t b&i ph&c: "Vô b&o đ&ng, b&o đ&ng t&c t&, vô v&ng ngo&i, v&ng ngo&i t&c ngu. Đ& h&u nh&t ngôn dĩ cáo ng& đ&ng bào. Vi&t: B&t nh& "H&c".

Anh Quốc quát to t i ng: "N&y c& Tây H&, n&u C& qua làm Toàn Quy&n Đông Đ&ng thay m&t th&c dân cũng ch& nói nh& th& thôi. B&t tay mà ch&u l&m than sao? Không đ&c!"

Vì sao Phan Châu Trinh phớt lờ "đội sổ" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

Tôi s& anh Qu&c đi quá tr&n, đ&ng lên th&a, ôn hoà: Tôi xin anh suy nghĩ thêm v& l&i khuyên c&a C& Tây H&. N&u chúng ta khôn khéo thì "b&t chỉ&n t& nhiên thành".

Anh Qu&c l&i quát l&n: "L&i thêm chú này n&a kìa!"

Tôi đ&&c đ&p k&ch li&t bác b& lu&n đ&u anh Qu&c và bệnh v&c ch& thuy&t c&a c& Tây H&".

L&i l& trong cu&c tranh lu&n này đ&&c ông C&nh ghi l&i theo trí nh&, có th& không đúng nguyên văn, nh&ng ph&n n&nh đ&&c không khí bu&i h&p và xác đ&nh m&t s& thông tin sau đây:

- Ch& tr&&ng tr&c tr& c&a Nguy&n Văn Vĩnh đ&a trên s& quan sát tình hình dân trí trong Nam cao h&n B&c và Trung. Vì c này đ&&c ch&ng minh qua tình hình báo chí m& r&ng t&i Nam K& và nh&ng phong trào ch&ng Pháp r&t m&nh trên báo & trong Nam do Nguy&n An Ninh, Phan Văn Tr&&ng, r&i nhóm Tr&t k&t... vi&t.

- Nguy&n T&t Thành ph&n đ&i Phan Châu Trinh b&ng l&i l& n&ng n&, khác h&n cung cách "chú cháu" ngày tr&&c, nh&ng l&i không có ph&n n&ng gì đ&i v&i quan đ&nh m& c&a Nguy&n Văn Vĩnh, Ph&m Qu&nh, Cao Văn S&n.

- Đ& b&o v& quan ni&m b&o l&c cách m&ng, Nguy&n T&t Thành đ&a ra bi&u t&&ng Búa Rìu, c&a đ&ng c&ng s&n, nh&ng l&i gi&i thích b&ng Hán t& và dùng ý nghĩa Búa Rìu c&a Tr&n Cao Vân. Sau này Tr&n Huy Li&u cũng đ& cao vai trò Tr&n Cao Vân nh&ng b& Phan Khôi ph&n bác, Phan Khôi cho r&ng Thái Phiên m&i là ng&&i ch& ch&t trong v& vua Duy Tân, Tr&n Cao Vân ch& là "n&a là nhà nho gàn, n&a là th&y bói kiêm th&y pháp". (Trong bài Đ&a v& c&a Thái Phiên và Tr&n Cao Vân trong cu&c bi&n & Hu& năm 1916, Sông H&&ng s& 7, năm 1936).

Nh&ng s& ki&n này, m&i xem qua, g&n nh& không đáng l&u ý, nh&ng s& th&c nó có t&m quan tr&ng: Vì c đ& cao Tr&n Cao Vân là đ& nâng cao bi&u t&&ng Búa rìu c&a đ&ng c&ng s&n, g&n li&n Búa Rìu v&i hình &nh cách m&ng c&a vua Duy Tân. Và có l& Phan Khôi đã th&y ch& đích &y, ông th&y nó trái ng&&c v&i s& th&t l&ch s& nên ông ph&n bác l&i b&ng lo&t bài trên báo Sông H&&ng năm 1936.

Hai bu&i h&p m&t & Marseille và Paris năm 1922, ch&ng t& Phan Châu Trinh s&a so&n con đ&&ng v& n&&c, ông mu&n chia s& quan đ&nh đ&u tranh c&a mình và tìm s& h&p tác c&a Nguy&n Văn Vĩnh và Ph&m Qu&nh.

Vì sao Phan Châu Trinh phó thác "đời sống" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

Lá thư của Phan Châu Trinh và số phiên bản kếch liết Tây Hồ của Tßt Thành ở Montparnasse, chứng tỏ sự đồng lòng tuy tập giữa Phan Châu Trinh và Nguyễn Tßt Thành, từ 1922.

Nguyễn Tßt Thành, người (ban đầu) Phan thân nhất, coi như cháu, lại cùng chung một nền giáo dục nho học như ông, có thể Phan đã hy vọng Tßt Thành sẽ "nghiệp", nhưng Tßt Thành lại theo con đường trái ngược: chống trở ngại báo động cách mạng và không vướng mắc theo khuôn khổ "Ngũ Long từ khải" do ông đề xuất.

Năm 1925, Phan Châu Trinh vướng mắc tìm người thay thế. Một câu hỏi được đặt ra: Tại sao Tây Hồ không chọn Nguyễn An Ninh? Mặc dù, Nguyễn An Ninh là nhà cách mạng nổi tiếng từ thời niên thiếu mà thành tích chống Pháp đã trở thành huyền thoại: "Thi đỗ bằng Brevet Elémentaire [từng bước vào Trung học phổ thông], nhà ái quốc đi làm báo tiếng Pháp, do người Pháp đi u khi n. Trong thời gian làm báo, dù chỉ là một cộng sự viên tạm thời, lại tin cậy, nhưng Ninh đã nổi tiếng rồi, vì sự bất khuất, hay đề nghị với người Pháp, hay chống người Pháp. Chính trong thời gian này, trong những xảy ra như vụ chuyển báo động, nào Phan Xích Long khải nghĩa, Trần Cao Vân rồi vua Duy Tân rồi kinh thành Huế, Lßng Nguyễn Quý n báo động ở Thái Nguyên. Dù những phong trào này báo động báo, song gieo vào lòng người dân thời đó một mầm mống sâu đậm trong cõi lòng, trong số đó có nhà ái quốc thanh niên Nguyễn An Ninh" (Nhà cách mạng Nguyễn An Ninh, Phßng Lan Bùi Thị Mß, trang 10) (2).

Nhưng Nguyễn An Ninh Tây quá, sôi động quá. Phan Châu Trinh muốn một người nho học, điềm tĩnh, gần gũi với từng bước của ông học, và ông đã tìm thấy trong nhà nho Phan Khôi.

III. Đám tang Phan Châu Trinh - Sự xuất hiện của Phan Khôi

Phan Châu Trinh chống trở ngại "Ngũ Long từ khải" từ năm 1922, nhưng đến tháng 6/1925, ông mất và được an táng, và đến tháng 3/1926, ông mất.

"Cố Phan Châu Trinh và Sài Gòn một loạt với Ninh, được ông nhà Ninh từ Quán Tre, kế thăm, người viếng rßn rßn" (Lê Văn Thọ, Hồi ký Nguyễn An Ninh, trang 25).

Nguyễn An Ninh báo bất hôm trước (đêm 20/3/1926) thì hôm sau Phan Châu Trinh mất (24/3/1926). Phßng Lan Bùi Thị Mß thuật lại như sau:

"Chính Đặng Văn Ký, theo sự thúc của Ninh, vào tù, lo săn sóc bệnh tình của Phan Châu Trinh. Khi của Phan bệnh nặng, Ký cùng với các bạn đem đưa của Phan lên nhà của Nguyễn An Cß; chú ruột của Ninh trở bệnh rồi của Phan mất từ đó. Đặng Văn Ký hợp với Hußnh Đình Dißn, Phan Khôi đem của Phan và khách sốn Bá Huê Lßu, được Pellerin gọi là Pasteur do Hußnh Đình Dißn là chủ nhưn khách sốn, thành lập ủy ban làm quốc táng, Phan Khôi đem nhưn vißt lại hißu trißu quốc dân. Đặng Văn Ký nhóm Jeune Annam lo liên lạc tìm đất chôn". (Nhà cách

Vì sao Phan Châu Trinh phó thác "đời sống" cho Phan Khôi ?

Tác Giả: Th&y Khuê

Thứ Bảy, 08 Tháng 1 Năm 2011 06:49

m&ng Nguy&n An Ninh, Ph&ng Lan B& Th& M&, trang 130). B& Th& M& vi&t nh&m m&t chi ti&t: Ninh u& thác c& Phan cho Đ&ng Văn Ký t& tr&c, tr&c khi vào tù. Vì khi Ninh vào tù thì c& Phan m&t.

"L& qu&c táng c&a nhà chí sĩ Phan Châu Trinh đ&c t& ch&c châu đáo vĩ đ&i. Qu&n xác g&n m&t tu&n, t&i Bá Huê L&u c&a Hu&nh Đ&nh Đ&nh, ng&i chen chúc vô d&ng h&ng nhà chí sĩ không bi&t bao nhiêu mà đ&m. N&m n&p ra vô c& ngày l&n đêm. Ngày đ&a đám thiên h& trùng trùng đi&p đi&p t& b&n ph&ng xa g&n t& h&p t&i. S&p hàng t& đ&u c&u M&ng, cái c&u & t&n trên đ&ng Th&ng Nh&t. Câu đ&i, tr&ng hoa ti&n đ&a vô s& k&." (Ph&ng Lan B& Th& M&, trang 164).

S& thành công trong vi&c t& ch&c đám tang vĩ đ&i c&a Phan Châu Trinh là do nhi&u y&u t& h&p l&i, chúng tôi s& bàn đ&n trong m&t đ&p khác. & đây ch& xin nh&c đ&n s& đóng góp c&a m&t ng&i, & h&u tr&ng, đã n&i tr&i, có "công" h&n: Nhi&u đ&u hi&u cho th&y t& khi v& n&c, Phan Châu Trinh đã tìm Phan Khôi đ& g&i g&m "đ&i s&".

V& vi&c này, Nguy&n Q. Th&ng vi&t: "...năm 1925 khi v& n&c, Phan Châu Trinh đã cho v&i Phan Khôi vào Sài Gòn đ& vi&t m&t quy&n sách v& đ&i ho&t đ&ng và sách l&c c&u n&c c&a Tây H&. Phan Khôi đã vi&t xong b&n th&o có tên "Phan Châu Trinh" nh&ng b& ph& toàn quy&n Đ&ng Đ&ng c&m in. B&n th&o đã th&t l&c (theo "m&t báo v& tác ph&m Phan Châu Trinh c&a Phan Khôi" c&a s& m&t thám Nam K&, g&i th&ng đ&c Nam K& ký ngày 1/6/1926). Sách "Phan Châu Trinh" dày 94 trang đánh máy, do nhà in X&a Nay c&a Nguy&n H&o Vĩnh xu&t b&n nh&ng không phát hành đ&c." (Nguy&n Q. Th&ng, Phong Trào Duy Tân, nh&ng khu&n m&t tiêu bi&u, trang 478).

V&y Phan Khôi là ai? Năm 1925, Phan Khôi ch&a ph&i là m&t tên tu&i n&i tr&i trong gi&i báo chí tranh đ&u nh& Nguy&n An Ninh, Phan Văn Tr&ng. Nh&ng Phan Khôi đã b&t đ&u s& nghi&p làm báo v&i hai nhà báo l&ng danh Nguy&n Văn Vĩnh và Ph&m Qu&nh, nh&ng ng&i mà Phan Châu Trinh tìm g&p năm 1922 & Pháp.

Phan Khôi đ&c Phan Châu Trinh giao cho vi&c vi&t l&i l&ch s& đ&i mình.

T& tr&ng trách &y, Phan Khôi đ&m nhi&m vi&t l&i Hi&u tri&u qu&c dân trong đám tang Phan Châu Trinh.

Đón đ&c: Phan Khôi và và s& chôn vùi Phan Khôi.